

13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування: Закон України від 16 листопада 2017 р. № 2213-VIII. БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2213-19>.

14. Рось Г.В. Щодо визначення системи підстав до закриття кримінального провадження. Журнал східноєвропейського права. 2015. № 22. С. 70–78.

УДК 343.13

ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Калатур Максим Васильович,
кандидат юридичних наук, доцент,
докторант (Національна академія
внутрішніх справ, м. Київ, Україна)

У статті обґрунтовано значущість взаємодії слідчих підрозділів з іншими суб'єктами кримінального провадження. Проаналізовано та узагальнено наявні наукові підходи до розуміння сутності загального поняття взаємодії та взаємодії слідчих органів зокрема. З'ясовано, відсутнє нормативне закріплення цієї правової категорії. Запропоновано авторське визначення сутності поняття взаємодії слідчих підрозділів з іншими суб'єктами кримінального провадження України.

Ключові слова: взаємодія, слідчі органи, слідчі підрозділи, органи досудового розслідування, кримінальне провадження, суб'єкт.

THE CONCEPT OF THE INTERACTION OF INVESTIGATING UNITS WITH OTHER SUBJECTS OF THE CRIMINAL PROCEEDINGS OF UKRAINE

Kalatur Maksym Vasylovych,
Candidate of Juridical Sciences, Associate
Professor, Doctoral Student
(National Academy of Internal Affairs,
Kyiv, Ukraine)

The article substantiates the significance of the interaction of investigative units with other subjects of criminal proceedings. The existing scientific approaches to understanding the essence of the general notion of interaction and interaction, in particular, investigating authorities, are analyzed and summarized. It is found out, that there is no normative consolidation of this legal category. The author's definition of the essence of the concept of interaction of investigative units with other subjects of the criminal proceedings of Ukraine is proposed.

Key words: interaction, investigative bodies, investigation subdivisions, bodies of pre-trial investigation, criminal proceedings, subject.

Постановка проблеми. Захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень і водночас забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування законодавчо визначені ключовими завданнями кримінального провадження.

Проте в сучасних умовах загострення військових конфліктів, зростання рівня злочинності, появи нових її видів тощо, досягнення поставлених завдань неможливе без консолідації зусиль, без взаємодії слідчих підрозділів з іншими підрозділами та органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання взаємодії слідчих з іншими суб'єктами кримінального провадження зверталися у своїх наукових працях С.Є. Абламський, Д.М. Афанасіаді, О.М. Бандурка, Г.Ю. Бондар, Ю.М. Грошевий, О.В. Керевич, Т.О. Мудряк, В.І. Сліпченко, О.В. Старченко, Р.Л. Степанюк, В.Я. Тацій, В.В. Топчій, В.М. Тертишник, О.О. Юхно та інші правознавці.

Невирішені раніше проблеми. Проте, незважаючи на значний науковий доробок із цієї проблематики, поняття взаємодії слідчих підрозділів з іншими суб'єктами кримінального провадження України потребує подальшого дослідження та уточнення, враховуючи законодавчі новели та зміни в системі органів досудового розслідування.

Метою статті є визначення поняття взаємодії слідчих підрозділів з іншими суб'єктами кримінального провадження України.

Виклад основного матеріалу. Варто погодитися, що досягнення успіху в розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень значною мірою залежить від взаємодії органів, які беруть участь у цій діяльності. І, як стверджує Т.О. Мудряк, у вирішенні завдань ефективного розслідування кримінальних правопорушень велика роль належить взаємодії органів досудового розслідування з органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову, експертну діяльність, а також у межах компетенції з іншими правоохоронними та контролюючими органами України, центральними органами виконавчої влади як погодженої діяльності, що забезпечує швидкість та якість розслідування [1, с.143].

В.О. Коновалова з цього приводу зазначає, що сама природа розслідування злочину припускає як необхідну передумову своєї організації поєднання слідчих та оперативно-розшукових дій, адже одних зусиль слідчих органів не завжди достатньо для вирішення численних завдань, пов'язаних із розкриттям злочинів [2, с. 15-16]. На нашу думку, ця передумова має місце не лише під час взаємодії з оперативно-розшуковими підрозділами, але й в інших випадках.

Натомість О.О. Кіпер акцентує увагу на тому, що досягнення завдань кримінального провадження на досудовому розслідуванні неможливе без якісної, налагодженої, законодавчо урегульованої взаємодії слідчого з іншими учасниками кримінального провадження. Оскільки законодавець у новому Кримінальному процесуальному кодексі наділив слідчого досить обмеженим спектром повноважень, порівняно із КПК 1960 р., хоча й зобов'язав його всебічно, повно та неупереджено досліджувати всі обставини кримінального провадження. Тому, на думку автора, саме у зв'язку з цим виконання покладених на нього обов'язків і здійснення прав неможливі без ефективної взаємодії слідчого з іншими учасниками кримінального провадження [3, с. 147]. При цьому С.Є. Абламський наголошує на нагальності покращення взаємодії, підкреслюючи, що сучасні реалії та стан криміногенної обстановки у країні вимагають принципово нових підходів до організації взаємодії органів досудового розслідування як однієї з найефективніших організаційно-управлінських форм протидії злочинності [4, с. 42].

Незважаючи на значимість цього аспекту в сучасному правовому полі та наявність нормативно-правових документів, які регламентують питання взаємодії органів досудового розслідування та інших правоохоронних органів, законодавчо поняття взаємодії слідчих підрозділів досі залишається невизначеним. Тому вважаємо доречним спершу звернутися до етимологічного аспекту цієї проблеми.

Зокрема, у загальному випадку термін «взаємодія» тлумачиться як взаємний зв'язок між предметами у дії; погодження дій між ким-небудь [5, с. 188]; виконання

спільних дій [6, с. 466]. Під час дослідження організації роботи підрозділів досудового розслідування А.Г. Гаркуша, О.Ф. Кобзар, Ю.А. Кричун і Н.П. Черняк інтерпретують взаємодію як 1) погоджену діяльність двох і більше суб'єктів, що вирішують ту саму проблему(завдання) різними методами і засобами правоохоронних органів, суб'єкти яких здійснюють розкриття і розслідування кримінальних правопорушень; 2) організаційно-тактичний прийом одержання нового знання, одержати яке окремо кожному суб'єкту взаємодії не завжди вдається; 3) організаційно-розпорядницьку діяльність, засновану на взаємній довірі сторін, об'єднаних єдиним завданням розкриття і розслідування кримінальних правопорушень і боротьби зі злочинністю взагалі [7, с. 70].

П.Т. Скорченко вважає, що суть взаємодії слідчого та оперативних підрозділів полягає в їхній спільній діяльності [8, с. 82–83]. Г.О. Душейко називає взаємодією правильне (раціональне) поєднання та ефективне використання повноважень, методів і форм діяльності слідчого й оперативних підрозділів [9, с. 12]. Г.А. Матусовський пропонує розуміти під взаємодією погоджену діяльність слідчого та оперативних підрозділів [10, с. 385]. В.В. Пивоваров взаємодією називає спільну, погоджену діяльність відповідних суб'єктів під час розслідування кримінальних справ, що спрямована на використання методів і засобів, властивих цим суб'єктам, за чіткого розподілу повноважень між ними [11, с. 5]. В.Ю. Шепітько трактує взаємодію в процесі розкриття й розслідування кримінальних правопорушень як узгоджену діяльність різноманітних ланок однієї або декількох організованих систем, спрямовану на досягнення спільної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу; як вищий ступінь консолідації сил і засобів правоохоронних органів, наділених законом відповідними повноваженнями [12, с. 279].

Натомість В.Д. Пчолкін і В.М. Ечкенко підкреслюють, що взаємодію треба розглядати як засновану на спільності цілей і завдань, погоджену за часом, місцем і змістом, визначену законодавством діяльність компетентних суб'єктів щодо раціонального застосування наявних сил, засобів і методів для своєчасного виявлення, розкриття та розслідування злочинів [13, с. 109–121]. Аналогічно Р.С. Белкін стверджує, що взаємодія є погодженою за метою і завданнями, силами, засобами, місцем і часом діяльністю у процесі встановлення істини у кримінальному процесі [14, с. 493]. Також Л.М. Лобойко зазначає, що взаємодія суб'єктів досудового розслідування є заснованою на вимогах закону, узгодженою з метою, місцем і часом, спільною діяльністю незалежних суб'єктів кримінального переслідування, спрямованою на вирішення завдань кримінального судочинства. Причому єдині цілі досягаються узгодженими діями цих суб'єктів із використанням притаманних для кожного з них методів і засобів [15, с. 52].

Цікавою є думка С.Є. Абламського з досліджуваного питання, який виділяє три загальні підходи до визначення сутності взаємодії, а саме: широкий, вузький і комбінований. Наприклад, у широкому сенсі взаємодія розглядається як сумісна діяльність усіх органів і посадових осіб, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. У вузькому значенні – як діяльність одного з її учасників (суб'єктів), яким завжди виступає слідчий, а власне взаємодія розглядається як форма організації розслідування. Третій підхід передбачає різнобічне розуміння взаємодії: 1) узгоджена діяльність двох і більше суб'єктів, що вирішують одне завдання, але різними методами та засобами; 2) організаційно-тактичний прийом одержання нового знання, одержати яке окремо кожному суб'єкту взаємодії не завжди вдається; 3) організаційно-розпорядча діяльність, заснована на взаємній довірі сторін, об'єднаних єдиним завданням розкриття та розслідування кримінальних правопорушень [16, с. 10–11] тощо.

Для більш чіткого й глибокого розуміння поняття взаємодії вважаємо доречним охарактеризувати її невід'ємні риси та особливості. Наприклад, як уже зазначалося раніше, така діяльність передбачає узгодження за метою, місцем і часом [17, с. 6]. Взаємодія суб'єк-

тів розслідування здійснюється в межах законів, що гарантується принципом незалежності, та має суттєве значення для забезпечення законності взаємодії правоохоронних органів у розкритті злочинів [18, с. 315–316]. Окрім принципів законності та незалежності, невід'ємними рисами взаємодії є також додержання підслідності [14, с. 494].

Г.Ю. Бондар звертає увагу на важливість розуміння і згоди сторін – учасників взаємодії, довіри між ними, що є необхідними умовами досягнення позитивних результатів [19, с. 49]. Зі свого боку С.Є. Абламський слушно зазначає, що взаємодія між органами та підрозділами здійснюється непідпорядкованими один одному органами, а також вказується на законодавчу регламентацію правового інституту взаємодії. Крім того, автор вказує на нетривалий характер цієї співпраці, оскільки вона відбувається лише під час виконання певного завдання [16, с. 12]. Проте не можемо погодитися з автором і вважаємо, що в деяких випадках (деяких формах, видах взаємодії) взаємодія може відбуватися на тривалій чи навіть постійній основі.

У цьому контексті М.В. Багрій наголошує, що взаємодія слідчих та оперативних працівників має відповідати таким обов'язковим умовам: 1) дотримання всіма учасниками взаємодії законності; 2) розподіл повноважень слідчого й оперативного працівника, що пов'язаний із вимогами закону й специфіки їхньої діяльності; 3) комплексне використання сил і засобів, якими володіють слідчий і оперативні працівники; 4) організуюча роль слідчого та його процесуальна самостійність у процесі розслідування [20, с. 317]. А С.Є. Абламський виділяє такі загальні ознаки взаємодії, як 1) спільна узгоджена діяльність двох або більше учасників, які залучаються до сфери кримінального провадження (кожний із учасників має усвідомлювати, що він виконує покладені на нього функції разом із іншими суб'єктами, чітко розуміти відведену йому у взаємодії роль і вчасно виконувати поставлені завдання); 2) законодавче підґрунтя для здійснення взаємодії, тобто вона має здійснюватися відповідно до вимог законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють як спільну діяльність, так і порядок функціонування кожного учасника окремо; 3) забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів під час розкриття й розслідування кримінальних правопорушень [16, с. 13].

Зі свого боку А.О. Ляш акцентує, що сутність взаємодії слідчого та оперативного працівника полягає в тому, що 1) це – активна цілеспрямована діяльність; 2) кожен суб'єкт вживає конкретних заходів (слідчі дії, оперативно-розшукових заходів) у межах встановлених законом повноважень; 3) узгоджені за місцем, часом і метою спільні дії двох чи більше суб'єктів спрямовані на впровадження одержаних результатів оперативно-розшукових заходів, відомостей у кримінальне судочинство; 4) суворе дотримання вимог Конституції України, чинного законодавства, принципів оперативно-розшукового законодавства та кримінального судочинства [21, с. 126].

Досліджуючи сутність взаємодії слідчих підрозділів з іншими суб'єктами кримінального провадження України, треба підкреслити, що законодавцем не завжди чітко визначено порядок і форму взаємодії. Тому зазначимо, що такими формами можуть бути 1) загальна – на рівні процесуальної і не процесуальної спільної діяльності (насамперед, інформаційно-довідкової); 2) спеціальна – постанови, доручення і вказівки; 3) непроцесуальні – тактико-організаційні форми спілкування, управління колективними діями (слідчо-оперативною групою, слідчою бригадою, слідчими з інших підрозділів тощо).

Також розрізняють такі форми взаємодії слідчого, як нормативно-правові (формальні), що пов'язані з положеннями КПК України, законами, і організаційно-тактичні (неформальні) [20, с. 318]. Серед організаційних форм варто виділити такі: 1) обмін інформацією; 2) спільне обговорення думок, пропозицій, висновків за матеріалами провадження і з питань взаємодії; 3) спільне планування; 4) спільну участь у проведенні окремих слідчих(розшукових) дій. Водночас найбільш загальним видом взаємодії є координація

діяльності, спрямована на узгодження у вирішенні загальних питань боротьби зі злочинністю, зокрема розроблення стратегії, тактики та практичних рекомендацій із боротьби зі злочинністю, а також її профілактики.

Висновки. Отже, узагальнивши наявні наукові підходи до розуміння сутності загального поняття взаємодії та взаємодії слідчих органів зокрема і з огляду на відсутність нормативного закріплення цієї правової категорії, пропонуємо визначити взаємодію слідчих підрозділів з іншими суб'єктами кримінального провадження України як погоджену за метою та завданнями, часом, місцем, силами, формами та методами діяльності слідчих підрозділів та інших суб'єктів кримінального провадження, здійснювану на принципах законності й додержання підслідності для досягнення вищої ефективності цільових організаційних заходів (процесуальних і непроцесуальних), спрямованих на забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень в Україні.

Список використаних джерел:

1. Мудряк Т.О. Роль взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в криміналістичному забезпеченні розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2013. № 4 (63). С. 143–148.
2. Коновалова В.Е. Организационные и психологические основы деятельности следователя. К: РИО МВД УССР, 1973. 122 с.
3. Кіпер О.О. Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: спец 12.00.09 – «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Одеса, 2017. 228 с.
4. Абламський С.Є. Роль взаємодії слідчого з іншими органами і підрозділами при розслідуванні кримінальних правопорушень: зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листопада 2017 р.); МВС України, Харків, 2017. С. 42–43.
5. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. Т. 1 / Укл. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. К.: «Атіка», 2001. 926 с.
6. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. СПб. М.: Изд. Товарищество М.О. Вольфа, 1903–1909. Т. 1. 1903. 1743 с.
7. Гаркуша А.Г., Кобзар О.Ф., Кричун Ю.А., Черняк Н.П. та ін. Організація роботи підрозділів досудового розслідування: навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; «Ліра» ЛТД, 2017. 108 с.
8. Скорченко П.Т. Взаимодействие следователя, оперативно-розыскных органов и экспертно-криминалистических подразделений в процессе раскрытия преступлений. Криминалистика: учебник / Под ред. И.Ф. Пантелеева, Н.А. Селиванова. М.: «Юрид. лит.», 1988. 592 с.
9. Душейко Г.О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації в стадії порушення кримінальної справи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2001. 19 с.
10. Матусовський Г.А. Основи взаємодії та інформаційного забезпечення в методі розслідування злочинів. Криміналістика: підручник / Кол. авторів: В.М. Глібко, А.Л. Дудніков, В.А. Журавель та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. 684 с.
11. Пивоваров В.В. Взаємодія органів досудового слідства та дізнання при розслідуванні кримінальних справ: монографія. Х.: «Право», 2006. 176 с.
12. Криміналістика: підручник / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Х.: «Право», 2008. 464 с.
13. Пчолкін В.Д., Ечкенко В.М. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів ОВС. Вісник Луганськ. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України. 2004. Вип. 3. Ч. I. С. 109–121. Спецвип.

14. Криміналістика: учеб. для вузов / Под ред. заслуженного деятеля науки РФ, проф. Р.С. Белкина. 2-е изд., перераб. и доп.. М.: «Норма», 2005. 992 с.
15. Лобойко Л.М. Стадії кримінального процесу: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.
16. Абламський С.Є. Сутність та зміст взаємодії підрозділів під час проведення до-судового розслідування: лекція. Х.: ХНУВС, 2017. 25 с.
17. Чувилов А.А. Взаимодействие следователей органов внутренних дел с милицией. М.: Изд-во МВШМ МВД СССР, 1981. 80 с.
18. Кримінальний процес України: навч. вид. / За ред. Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця. Х.: «Право», 2000. 496 с.
19. Бондар Г.Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України: дис. ... канд. юрид наук: спец. 12.00.09 – «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза». Х., 2004. 214 с.
20. Багрій М.В. Взаємодія слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Вісник Львівського університету. Серія: «Юридична». 2013. Вип. 57. С. 315–321.
21. Ляш А.О. Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ у сучасних умовах. «Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю»: матер. наук.-практ. конф. К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. С. 123–127.

УДК 343.615

ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАПОДІЯННЯМ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ (СТ. СТ. 121–125, 128 КК УКРАЇНИ)

Коломієць Вадим Юрійович,
ад'юнкт кафедри кримінального права
та кримінології (Дніпропетровський
державний університет внутрішніх
справ, м. Дніпро, Україна)

У статті на підставі вивчення доктринальних джерел, результатів вивчення матеріалів правозастосовної практики та інтерв'ювання працівників правоохоронних органів і суду по-новому визначено безпосередній об'єкт злочинів, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень. Доведено, що основним об'єктом злочинів, передбачених ст. ст. 121–125, 128 КК України, (або так званім видовим об'єктом) у широкому розумінні виступають суспільні відносини, що забезпечують охорону здоров'я особи, а у вузькому (чистий безпосередній основний об'єкт) – суспільні відносини, які забезпечують охорону тілесної недоторканності людини.

Ключові слова: людина, здоров'я, тілесна недоторканність, тілесне ушкодження, злочин, склад злочину, об'єкт злочину, криміналізація.